

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

Kylmäkoski

Tipurin laajennusasemakaava-alueen inventointi 2008

Tiina Jäkärä
2008
Pirkanmaan maakuntamuseo
Kulttuuriympäristöyksikkö

Sisällysluettelo

Johdanto.....	2
Tutkimusalue ja aiemmat tutkimukset Inventoinnin tavoitteista ja menetelmistä Inventoinnin tulokset	
Tutkimusalueen sijainti (peruskarttaote).....	4
Yleiskartta.....	5
Inventointikohde.....	6
Lähteet.....	9

LIITTEET:

1. Luettelo mustavalkonegatiiveista
2. Luettelo digitaalikuvista

JOHDANTO

Pirkanmaan maakuntamuseo suoritti marraskuussa 2008 arkeologisen inventoinnin Kylmäkoskella koskien Tipurin asuntoalueen asemakaavan laajennusta. Työn tilaaja oli Kylmäkosken kunta. Kustannukset olivat 1064 e + alv. Kenttätyöt suoritti FM Tiina Jäkärä 4.11.2008. Kokonaistyöaika oli 4 työpäivää. Töiden valvojana toimi Pirkanmaan maakuntamuseon tutkija, FM Vadim Adel.

Tutkimusalue ja aiemmat tutkimukset

Kurisniemen eli Tipurin kylästä nykyisellä Kylmäkoskella on ensimmäinen asiakirjamaininta vuodelta 1508. Tipuri on suuren osan historiastaan ollut yksinäistalo eli yksitaloinen kylä, mutta oli jaettuna kahtia vuosina 1734-1862. Vanhimpia karttoja, joissa nähdään Tipurin kylän alue ovat Ruotsin valtionarkistossa säilytettävä E. P. Florinin Akaan pitäjän kartta vuodelta 1750 sekä Ruotsin sota-arkistossa säilytettävät Finska Rekognosceringsverket-kokoelman sotilastopografiset kartat. Isonjaon kartta Tipurin kylästä on mitattu peltojen ja niittyjen osalta vuonna 1772, metsät 1784 ja isonjaon on toimittanut vuonna 1806 maanmittari P. G. Herkepaus. Kylmäkoskea on aiemmin inventoinut Tampereen museoiden toimesta Timo Jussila vuonna 1996. Tipurin aluetta ei tuolloin inventoitu.

Tutkimusalue käsittää Tipurin kylän vanhan tonttialueen, peltoalueen sen välittömässä läheisyydessä sekä viereisen metsämäen nimeltään Vanhankylänmäki. FM Jyrki Lehtinen teki kaavoitukseen liittyen alueesta maisemahistoriallisen selvityksen. Tässä mainittavat alueen historiaan liittyvät tiedot ovat peräisin Lehtisen selvityksestä niihin erikseen viittaamatta. Selvityksessään Lehtinen kiinnitti huomiota yllä mainittuun Vanhankylänmäki-nimeen pitäen mahdollisena, että se viittaisi vanhempaan kylänpaikkaan. Mitään muuta tunnettua viitettä ei ole sille, että mäessä olisi sijainnut vanhempi kylänpaikka. Selvityksessä suositeltiin mäen arkeologista tarkastusta.

Inventoinnin tavoitteista ja menetelmistä

Kentällä suoritettiin pääasiassa näkyvien rakenteiden visuaalista havainnointia sekä kaivettiin koekuoppia/koepistoja. Kohteiden dokumentointi tehtiin sanallisesti ja valokuvaamalla sekä merkitsemällä ne kenttäkarttoihin. Kohteet kuvattiin sekä mustavalkofilmille että digitaalisesti.

Raportin kartat on luotu MapInfo Professional-ohjelmalla (versio 8.5.1). Pohjana käytettiin v. 2005 version PerusCD-karttoja (© Maanmittauslaitos, käyttöoikeuslupa PISA/020/2006). Peruskarttaote on mittakaavassa 1:20 000, yleiskartta 1:7000 ja kohdekartta mittakaavassa 1:5000. Kiinteän muinaisjäännöksen koordinaattitiedot on ilmoitettu raportissa sekä yhtenäis- (p ja i), että peruskoordinaatteina (x ja y), pyöristettynä lähimpään kymmeneen metriin. Mustavalkonegatiiveja sekä digitaalikuvia säilytetään Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikössä, kuten myös tämän raportin originaalia.

Inventoinnin tulokset

Inventoinnissa löytyi ainoastaan yksi kiinteä muinaisjäännös; Tipurin historiallinen kylänpaikka. Viereisen metsämäen Vanhankylänmäki-nimi liittyy todennäköisesti siihen, että se on sijainnut Tipurin (eli Kurisniemen) kylän liepeillä. Mitään vanhempaan kylänpaikkaan viittaavaa ei mäkialueen arkeologisessa inventoinnissa havaittu.

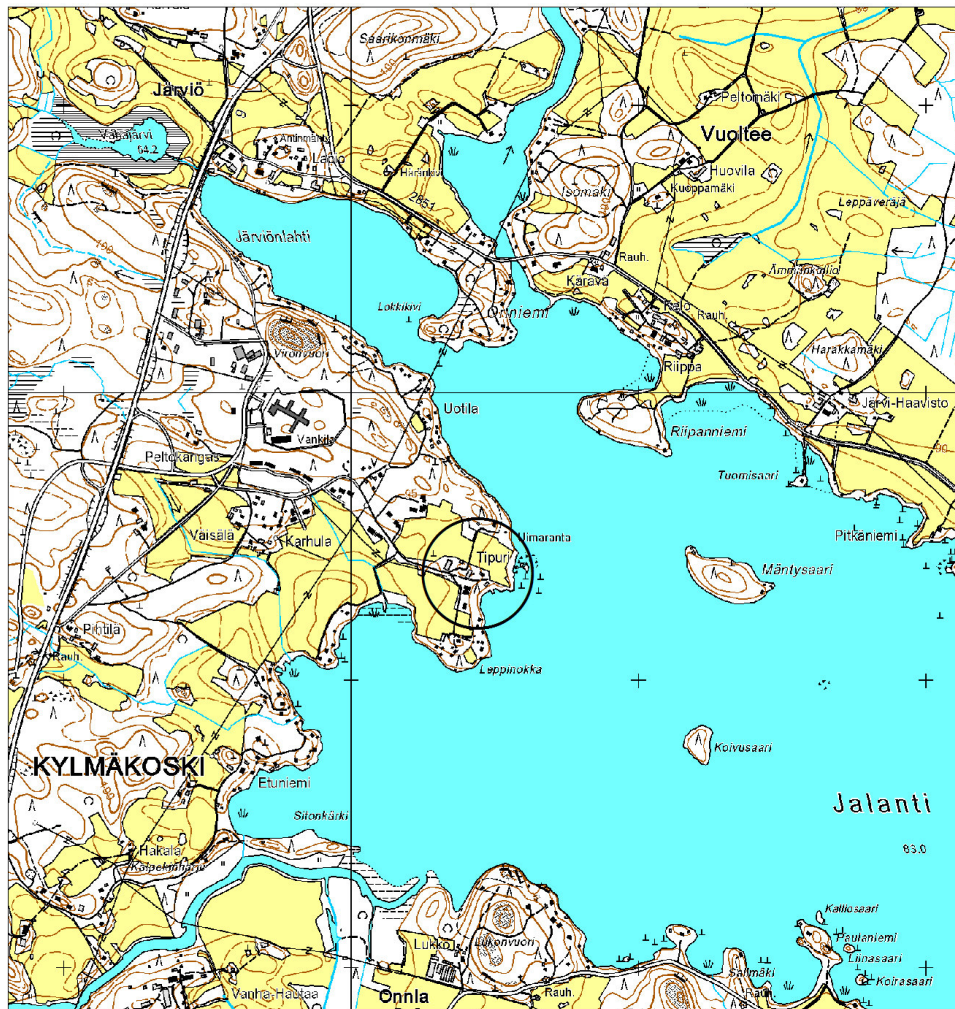
Kylätontilla sijaitsee Vanhan Tipurin tila ja alue on säästynyt voimakkaalta uudisrakentamiselta. Tontin eteläpuolinen alue, jossa sijaitsi toinen talo vuosina 1734-1862, on sen sijaan tuhoutunut myöhemmissä rakennustöissä. Alueelle on rakennettu omakotitaloja. Kylätontilla on rannan puolella myös suuri maakellari. Vuodelta 1734 on erillinen maininta Tipurin talon kellarista; kyseessä voi olla sama kellari.

20.01.2009

Tiina Jäkärä, FM

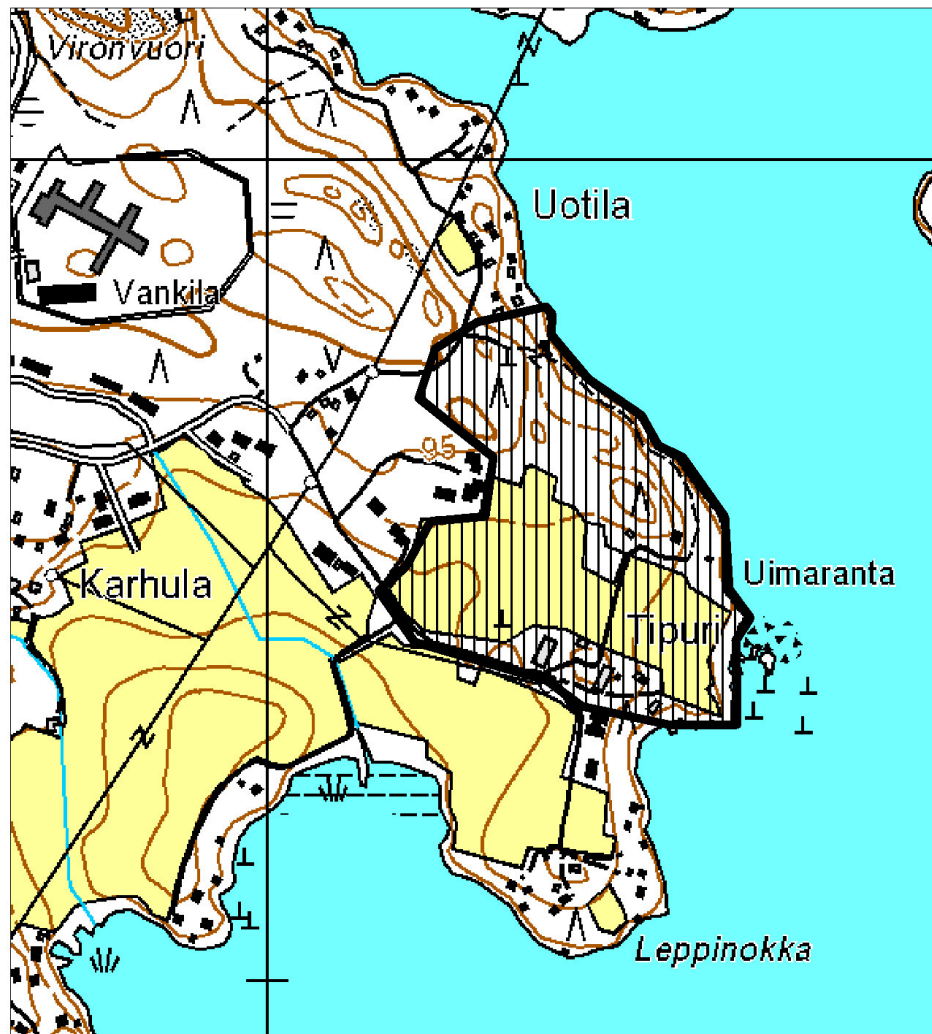
Kylmäkoski
Tipuri (Kurisniemi)

Peruskarttaote MK 1:20 000
Piirt. T. Jäkärä
Pohjakarttana ote PerusCD:ltä, lehti 2114 08
(c) Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006

Kylmäkoski
Tipuri (Kurisniemi)

Yleiskartta inventoidusta alueesta MK 1:7000
Piirt. T. Jäkärä
Pohjakarttana ote PerusCDitä, lehti 2114 08
(c) Maanmittaushallitus, lupa PISA/020/2006

Inventoitu alue

INVENTOINTIKOHDE

1. Tipuri (Kurisniemi)

Kunta	Kylmäkoski
Kylä	Tipuri (Kurisniemi)
Kohdenimi	Tipuri (Kurisniemi)
Muinaisjäännöstunnus	
Inventointinnumero	1
Muinaisjäännöstyyppi	Asuinpaikat
Muinaisjäännöstyypintaranne	Kylänpaikat
Ajoitus	Historiallinen
Selkeä ajoitus	1500-1900-luvut
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	1
Aikaisemmat tutkimukset	Maisemaselvitys. Lehtinen, Jyrki 2008.
Peruskarttanumero	2114 08
Peruskartan nimi	VIIALA
X1-koordinaatti	6784 300
X2-koordinaatti	6784 430
Y1-koordinaatti	2485 320
Y2-koordinaatti	2485 510
Z1-koordinaatti	085
Z2-koordinaatti	090
P1-koordinaatti	6788 680
P2-koordinaatti	6788 800
I1-koordinaatti	3323 890
I2-koordinaatti	3324 090
Koordinaattiselite	Ääripisteet. Tarkka rajausta kts. yleiskartta.
Kiinteistötiedot	
Kiinteistötunnus	310-429-1-159
Kiinteistönimi	Vanha Tipuri
Maanomistaja	Henriksson Mikko ja Linna-Heikkilä Sirkku
Osoite	Tipurintie 49, 37910 Kylmäkoski
Kiinteistötunnus	310-429-876-1
Kiinteistönimi	Yhteinen vesialue

Tarkastus

4.11.2008

Sijainti ja maasto

Peltoalueen laidassa. Kylätontti on pienellä maakohoumalla ja rajoittuu idässä Jalantijärven rantaan.

Kohteen kuvaus

Kylästä on ensimmäinen asiakirjamaininta vuodelta 1508. Vanhalla kylätontilla on tilan päärakennus, vanha kivinavetta, piharakennus. Rannan puolella on lisäksi kaksi aittaa ja suuri maakellari. Kellari voi olla sama, kuin jo vuonna 1734 asiakirjatiedoissa mainittu. Kylätontin

eteläpuoleinen osa on jäänyt uudisrakentamisen alle. Tontti on erittäin tasainen ja vähäkasvustoinen. Kylätontti vaikuttaa hyvin säilyneeltä.

Havaintomahdollisuudet

Hyvät.

Luokitusehdotus

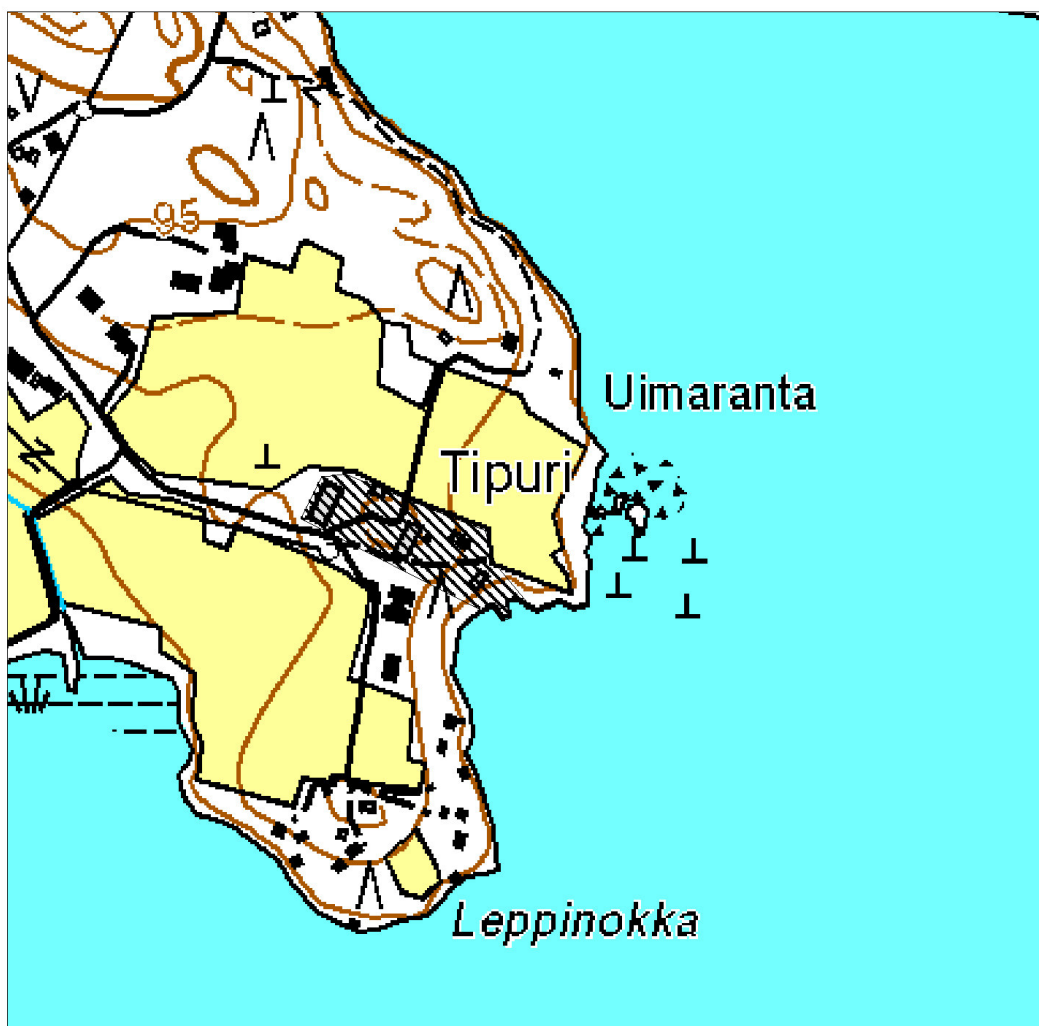
Luokka 2. Edelleen käytössä oleva historiallisen ajan asuinpaikka. Vanhimpien kulttuurikerrosten ja kiinteiden rakenteiden säilyneisyyden selvittäminen vaatii lisätutkimuksia (koekaivauksia).

Kartat

Kohdekartta MK 1:5000.

Kylmäkoski
Tipuri (Kurisniemi)

Kohdekartta MK 1:5000
Piirt. T. Jäkärä
Pohjakarttana ote PerusCDItä, lehti 2114 08
(c) Maanmittauslaitos, lupa PISA/020/2006

Kiinteä muinaisjäännös

Lähteet

Pirkanmaan maakuntamuseo, kulttuuriympäristöyksikkö

Jussila, Timo. Kylmäkosken kunta. Perusinventointi. 1996.

Lehtinen, Jyrki. Kylmäkosken Tipurin maisemahistoriallinen selvitys. 2008.

Liite 1**KYLMÄKOSKI TIPURI**

Tipurin laajennusasemakaava-alueen inventointi 2008

Mustavalkonegatiivit

PMM/KYY

Kuvannut Tiina Jäkärä/TJ

1. Näkymä Vanhankylänmäeltä uudelle omakotialueelle. Tipurin tilan päärakennus vasemmalla puiden takana. Luoteesta. 4.11. TJ.
2. Näkymä Vanhankylänmäeltä uudelle omakotialueelle. Tipurin tilan päärakennus vasemmalla puiden takana. Luoteesta. 4.11. TJ.
3. Vanhankylänmäki. Lounaasta. 4.11. TJ.
4. Tipurin tilan päärakennus. Koillisesta. 4.11. TJ.
5. Tipurin tila. Etelästä. 4.11. TJ.
6. Tipurin navetta ja päärakennus. Lännestä. 4.11. TJ.

Liite 2**KYLMÄKOSKI TIPURI**

Tipurin laajennusasemakaava-alueen inventointi 2008

Digitaalikuvat

PMM/KYY

Kuvannut Tiina Jäkärä/TJ

1. Näkymä Vanhankylänmäeltä uudelle omakotialueelle. Tipurin tilan päärakennus vasemmalla puiden takana. Luoteesta. 4.11. TJ.
2. Näkymä Vanhankylänmäeltä uudelle omakotialueelle. Tipurin tilan päärakennus vasemmalla puiden takana. Luoteesta. 4.11. TJ.
3. Vanhankylänmäki. Lounaasta. 4.11. TJ.
4. Tipurin tilan päärakennus. Koillisesta. 4.11. TJ.
5. Tipurin tila. Etelästä. 4.11. TJ.
6. Tipurin navetta ja päärakennus. Lännestä. 4.11. TJ.
7. Tipurin tilan aitat ja maakellari. Koillisesta. 4.11. TJ.
8. Tipurin tilan tontin rantaosa. Luoteesta. 4.11. TJ.

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO